

**כ** = צריך לדקדק בחסרות ויתרות, שאם (ק) חסר \*א' יתר (קא) אות אחת פסולים, ונמצאו המניחים אותם מקברים בכל יום ברכה לבשלה, וגם שריי בכל יום בלא מצות תפלין, ונמצא ענש הסופר (קב) מרבה. לכן צריך להיות מאד נרא שמים (קג) ויתר לדבר השם המתעסק בכתובת תפלין ותקונו: **כא** יכל פרשה אחר שיתקבנה (קד) יקראנה היטב בכנה ודקדוק פעמים ושלש, ויתור ויקראנה קדם שיתקנה בתוך ביתה. כדי שלא תתחלף פרשה בפרשה: **כב** יטוב לנסות הקלמוס (קה) קדם שיתחיל לכתב הפרשה, שלא יהא עליו דיו יותר מדי ונפסיד. וכן יזהר קדם שיתכתב כל שם לקרות כל (קו) מה שכתב, כדי שלא יבואו לידי גזירה (קי) על ידו: **כג** אם מצא שחסר אות אחת \*אין לו (קיח) תקנה, שאם-כן היו כחובין שלא בסדרן ופסולין משום דכתיב 'יהי' (קיט) בהיותו יהו. \*ואם יתר (קי) אות אחת, יש לו תקנה על-ידי (קיא) שיגור אותה אם היא בסוף תבה או בתחלתה, ואכל אם היא באמצע תבה לא. משום דכשיגור יהיה (קיב) נראה פשטי (לב) [לא] תבות: **כד** ימחר לכתב על

שערי תשובה

(לה) תבית. כתב ה"י בשם ה"רא"ס דלעצמים תקון מהני ליתר אות, כגון לאבותך מלא ב"י, שאמר שגור ה"י ימשך ה"ב שלפניה באפן שיהיה

**באור הלכה**

האחרונים: **ב (ק) חפר או יתר**. אפילו אם תבכה לא ותשפח לקראתה **בנה**, בגוף בעלל וחסר וקדלקמן: (קא) אות אמה. ואפילו אם קוצו של יו"ד חסר מעבב, כדאיאת מנחות כט א': **(קב) מרבה**. מלבד עין גול החמור: **(קג) ותרד לרבר השם**. ראיתי להעתיק פה לשון תלבוש הצרף מאד לענגנו, דנה לשונו: ולא כמו שעושו עכשו כמה סופרים שמימינו נצרים המתקמדין לכתב הפלין כדי שירגילום בכתב, ואחר כך רואה הסופר אם נכתבו בהלכתן בחסיון ויתורון וסגי לה בהכי, ואחר כך מניחין אותן בבתים ומורקין אותם, ומחשבין להם הסופרים אותו המעות בשכר תלמוד להנער. ומראים להם פני

התורה לומר: הרי אני בזה בקומלי חסדים עם הנצרים העניים ללמד להם מלאכת הכתיבה בחסד והיא מלאכת השם! אבל אני אומר נצא שחקר  
בהפסוקים, ואדרבה, לא טיב המה עושים בעמם, כי הנצר נצר ואין יורע בין ימינו לשמאלו<sup>147</sup>, ואין לו שום פנה בעולם, רק הם כמה עסקים בבחיבה  
ליפות הכתב ולא לשום קדשה ושום פנות מצוה בעולם, והרי ענש הסופר מרבה מאד, שמכשיל את הבריות שמניחין אותן התפלין הפסולין  
ונקדלציל בסעיף יט; ולא עוד, כדי להשיבם את מקחו יאמר הסופר לכל: אני כתבתי וכתבתי כתבתי וכו'<sup>148</sup>. וכל העושים כן בודאי צחידין לתן  
את הדיו ולקבל ענשין הרבה מאד, ועליהם נאמר "אורי עשה מלאכת ה' רמה". על-כן יזהר כל סופר וחרתק מזה וטוב לו, דלשמן האמור אצל  
התפלין אין הכנה לשם בעל התפלין, כמו גבי גט דצריך לשם האיש והנאשה, רק לשם קדושת תפלין, עין שם, וסבי על זה: ומה הנראה למי שיש  
מח בידו למנות פותבי תפלין מהגנים אנשי אמת שגאי בעצ בעלי תורה יראי אלקים וחרדים על דברו בכל עיר, כמו שממנים שוטטים ובודקים  
שלא יאמינו לכל השוטים, שאין כוננתם אלא להרוות ממון על-ידי כתיבה ותקון ופה בעשיית התפלין: ואף כי גם כנה זו טובה היתה ליפות  
המצוה בנויה, זה נראה אם היה להם פנה קדושה גם כן, אבל בזה אינם נזהרים, ודי בזה. עד כאן לשינוי תשחור. וכתב דספר ברוך שאמר: יכתב  
אוחיות טובים ותמימות ולא שברות, ובמתן ובכנה גדולה, ולא ימנה אדם בכתבתה כדי להרוות ממון הרבה, כי אותו נוח לך לאבוד  
ולדבראון וחסדי שמתו כי הוא מחטיא את הרבים; וכל מי שנותב טובים וטובים וכשרים כפי יכולתו, שפרו פסול ומכסל ונצול מדינה של יחנם.  
והכתב דספר חסידים סימן מה: (קד) דקדוה עקדת לעזר, זה המנהג רבים, גלוי המנהג ליוראי השם תקון תפלין לשמן לאחסרים. וישן כפיטן לו, מתי  
אדם רואי לכתב תפלין: (קז) **הרצאה (השיטב)**<sup>149</sup>, שאם יקרא איהו אות סתר באינה פרשה. לא היא לבדה שנסתל אלא גם כל מה שצחצח, ו  
משום שיערי שלא כסדרן, וקדלציל בירש הפסוק: **כב** (קה) קדם שיתחיל. אינו רוצה לומר בתחלה תפרשה ונא, אלא (קה) קדם שיתחיל  
לכתב בהפרשה: (קי) מה שכתב. באותה (קי) פרשה, ולא השלפיה: (קז) על ידו. וכתבטובל הקלמס לכתב בו את השם (קו) לא יתחיל לכתב  
אחריו מיד, שלא יפסידנו ברובי דיו, או אולי יש עליו שער ולא יצא הכתב משר, וגם משום שצריך (קס) לקדש הדיו שעל הקלמס כרם שכתב  
השם, לכן יבנן למנים אות אחת מלכתב קדם השם ובאותו אות יתחיל לכתב<sup>150</sup>; ואם לא עשה כן, יתפש אחר אות או תג שצריכה דיו וימלאנה  
וכותב את השם. ואם צריך דיו קדם שיקרם השם, אז יטבל באותיות שלפני השם שהם לחים עדין ויגמר השם, אבל לא יטבל באותיות השם  
שצמין: (קט) ויש מקלין לטבל באותיות השם עצמן, דבדיו ליכא בינן שהוא כדי להשלים בו את השם. ואם האותיות שלפניו אינם לחין, אני  
יטבל מתוך יתפש אחר אות או תג שצריכין דיו ונכיל. וכל זה הוא למצוה ולא לכפיא בדיעבד: **כג** (קה) **תקנה**. בהשלמה. ומרי שפסאן  
עד סוף הפרשה יש שמות שאינם נחקין, דאי לאו הכי יגדל עד סופה: (קט) בהיתקן יהו. פרוש, ספר שכתבוב בתורה יהיו כתובין:  
(קי) **אות אחת**. ואם כתב (קי) תבה ומה, יגררנה ויובל להנים המקום חלק נאם אין לו אותיות מהתבות שלפניה שיהיה יובל להמשיכן במקום  
ההוא, ואין (קיא) הקלק פוסל כל שאין במקומו כשעור הנהג שובן פרשה לפרשה שהוא כדי ט' אותיות. ונלפעמים יש תקנה אפלו בוד, בגין  
שיכול להמשיך האות מן התבה שלפניה כדי למעט הנהג של ט' אותיות. ויותר מזה, דבאפן זה שיפסל התפלין טחמת הנהג, אז אפלו אם בסיים  
התבה שלפניה (קיי) יש שם ה"א או ק"ת, יוכל להמשיך גנן כדי למעט הנהג, ואף-על-פי שצד-ידי ההמשכה לא יהיה הקלק של ה"א והקו"ף  
בסופה, אין קפידא בדיעבד<sup>152</sup>. וכתב בפריימגרים דבתבה פפולה טוב יותר למחך פשוטה. דבתבה הראשונה פריי נכתב. ואם קדם הראשונה יש אות  
שיכול למשכן, טוב יותר שימחק תבה הראשונה כדי לחשף את לידת רבנו עם דשעור פרשה הוא ג' אותיות: (קיא) **שיגור**. ולא מפסל הפרשה  
משום חסד תוכות, כיון שאינו עושה משהו בגוף התבות והאותיות: **כד** **נראה כשתי תבות**. ופעמים שתקון מועיל על-ידי שיגרנה ומשך

## שַׁעַר הַצִּיּוֹן

(קס) אליה רבה ולתם-תמידות: (קי) אליה רבה: (ק) יונה-רעה ועד צעף ד: (קס) ברין ש'אמו: (קט) ש'ן יונה-רעה ועד הובא בפר-מג-ים: (קל) מג-אברהם: (קלא) מג-אברהם: (קמ) מג-אברהם:



## הלכות תפילין סימן לב

### ביאורים ומוספים

#### [משנ"ב ס"ק קג]

פי הנער נער ואין יודע בין ימינו לשמאל<sup>147</sup>.

147 ולקמן (ס"ז לט ס"ק ג) כתב שיש לגזור בסופרים שמיניחים לנערים לכתוב תפילין ואינם מודקקים אם הביאו שתי שערות, רצין לדבריו כאן.

#### [משנ"ב ס"ק קז]

לכן נכח לכניס אות אמת מלכתב קדם השם ובאותו אות ותחיל לקבל<sup>151</sup>.

151 שבכך הוא מקדשו על ידי שכותב בו אות אחרת או תג, וכמו שכתב בחיקון תפילין שהובא במג"א (ס"ק לב).

#### [משנ"ב ס"ק קי]

ואף-על-פי שצ"ל ד' התקשכה לא יהיה הקל של ס"א ונקיף בסופה, אין קפידא בדיעבד<sup>152</sup>.

152 לקמן (במשנת סופרים אות ה"א) הביא מחלוקת ראשונים בעזרת האות ה"א, אם רגל השמאלית צריכה להיות כנגד סוף הגג, או שגמא כשרה אף כנגד אמצע הגג, ולהלכה פסק שצריך שתהיה בסוף הגג. עוד כתב שם, שאם אי אפשר לתקנה, הרי היא כשרה בלא חיקון. שיש לסמוך על הראשונים שסוברים שכך הוא עיקר צורתה, ועל פי זה כתב כאן שבדיעבד אין קפידא, כיון שאי אפשר לתקנה.

#### [ביה"ל ד"ה אין לו, בהגה"ה]

שוב נאיתי שנה אינו, ונראה מקריאת שפע לקמן בסימן סד ע"פ א בקאור הלכה דביר המתחיל במה דברים אמרים. עין שם<sup>153</sup>.

153 שאף על פי שצריך לקרוא את הפרשה כסדרה, מ"מ אם הקדים את הפסוק השני לפסוק הראשון דיו שיחזור ויקרא את הפסוק השני, ואינו צריך לחזור ולקדש שוב את הפסוק הראשון. ומבואר, שאף על פי שבשעת קריאת הפסוק הראשון לא היתה הקריאה כסדרה, מ"מ עכשיו נקריה היא כסדרה, וממילא הוא הדין כאן, שיכול קודם להשלים את האות, ואחר כך לגזור את השאר, שעכשיו נחשב כסדרה.

#### [משנ"ב שם]

ולא עוד, כדי להשפיע את מקחו לאמר הסופר לכל: אני כתבתי וכתבתי וכו'<sup>148</sup>.

148 וקנה המדקדק במצוות, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"א כ"ז אות ב) שמחויב הסופר להודיעו על כל דבר דיעבד שזיה בכתיבה, ואם לא הודיעו אפשר שזה מוקד טעות.

#### [ביה"ל ד"ה או]

ואם אות הנה לא היה מקדש לשום מכה וכו' אם נפסל התפילין משום זה<sup>149</sup>.

149 ובמשנ"ב לקמן (ס"ז לו ס"ק יג) כתב שהאחרונים כתבו בשם הרמ"ע מפאנו, שיתרון אות בין השיטין פוסל.

אכן לענין לכתחילה, כתב בשו"ת בית אפרים (יו"ד ס"ז) שאף לפי הנודע בידודה אין להוסיף שום אות. וכן מבואר במשנ"ב לעיל (ס"ק כב) שלכתחילה אין לשרטט שום דיו מיותר על הקלף, וראה מה שכתבנו שם.

#### [משנ"ב ס"ק קד]

יקראנה היטב<sup>150</sup>.

150 ואף על פי שמעיקר הדין די בהגהת הסופר בעצמו, מ"מ כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ז ס"ב) על פי דברי הבני יונה (יו"ד סוף ס"ו רעט), שיש להחמיר ליתן לאדם אחר ירא שמים יוממחה שיגיה את הפרשיות, ולאחר מכן להגיהו על ידי מושב מחסרת ויתרות וכדומה.

וכתב עוד (שם) שבמנינו חיוב ההגהה הוא חיוב גמור מעיקר הדין,





שָׁחָה רָגֶל הַחֵ"א אִי רָגֶל הַקֶּרֶף (קיו) נוֹגְעִים, או שְׁחִימָה \*אוֹת אַחַת נִלְחָקָה לְשִׁמִּי אוֹתִיּוֹת, בְּגוֹן (קיו) צַדִּי שְׁכַתָּב (לט) יוֹד נוֹן, אִי שִׁינ׳ שְׁכַתָּבָה (קוט) עִינ׳ יוֹד, (קס) או חִי׳ שְׁנִי יוֹיִן, וְאַחַר שְׁכַתָּב לְפָנָיו חֹר וְחֻקָּם הוּי שְׁלֹא בְסֻדְרָן וּפְסוּלִין. אֲבָל לְהַפְרִיד הָאוֹתִיּוֹת הַבְּבוּקוֹת אַחַר שְׁכַתָּב לְפָנֵיהֶם שְׁפִיר דְּמִי. דְּבִין שְׁהָאוֹת צוּרְתָה עֲלֵיהֶן, בְּשִׁמְפִירָה מְחַבְרָתָה לֹא הָיָה בְּכוּתָב. וְהוּא הָדִין שָׂאֵם לֹא הָיָה מְקַצֵּת (קכא) יוֹדִין שְׁעַל הָאֲלִפִּין וְהַשִּׁינִין וְהַעֲיָין וְהַגְּלִי הַסִּינ׳ נוֹגְעִין בְּגוֹף הָאוֹת, (קכב) וְתִינוּק דָּלָא חֲסִים וְלֹא טַפֵּשׁ

(למ) יו"ד נו"ן. וה"ה אם לא צ"ש רגל הימין של יו"ד, אב"ל אם לא צ"ש רגל שמאל יכול לתקנב, דשם יו"ד עליה, ב"י מ"א:

בְּאֹר הַלֵּכָה

שָׁמַח בָּם מְעַלָּה בְּסוּפֶר אֶחָד שֶׁכָּתַב הַשִּׁירָה הַשְּׁמַח בִּי עֲמֻמִּים וַיַּחֲזֵק וְאִי רֹאשׁוֹ  
'וְהִסְמֵר' שֶׁנִּי וְכֶשֶׁן הִרָ"שׁ עַד וְאִי שְׁנִיָּה, וְהַכְשֵׁר זֶה, עֵין שָׁם. וְלִדְעַת הַפְּרָקְדִים  
הַזֶּה! כִּי הִתְחַלָּה צִירָל לַעֲשׂוֹת כָּךְ. וְכַבֵּשׂ שָׁם עוֹד. וְדַמְלוּ הֵנָּה מִכָּה עֵינֶה אֲחֵרֶת  
שֶׁאֵינָה מִכֶּנֶן תַּפְלִין לִזְכָּר וְכָה וְאִי לְסוּפֶר וְגֵרֶר כִּפִּיל גַּם לִשֵׁי. יָמָה בָּקָה, וְכָה דִנְפֶלֶס  
תַּחֲלֵל שְׁנֵא"י מִתְּחִיל הַכְּרֵכֶה. "לֹא־תִיחַד" נָמַי לִי וְכֶשֶׁן בָּקָה בְּהֵמָּה יָרָאָה שְׁמִי  
תְּבוֹת. וְלִי צִירָל צִירָל בָּקָה. וְהָלָא כֵּעִין שֶׁיִּכְתֹּב לִשְׁקֹן דִּמְיוֹן לִשְׁם קִדְשָׁת תַּפְלִין.  
וְלִשְׁמִיכָה הִיא אִף בְּרִיגֵיבֵד וְכִדְלִיל בְּשִׁעִיר יִי, וְאִף אִם תִּמְצֵי לִימֵר דָּכֵם בָּקָה הַשְּׁמַח  
לִשְׁקֹן, וְלִי יֹאמֶר מִמֶּנִּי בָקָה אֲחֵרִי דִּמְיוֹן הִיא מִעֲנֵן הַשִּׁירָה כִּפִּיל, וְצִירָל עֵינִי:  
\* אֵלֶּה אֲחֵת אֲבֹר. רִאיוֹי לֵאמֹר אֲנִישִׁים שֶׁפְּסִילִים הֵיוּ אִם נִמְצָא אֲפֶסֶס דָּכֵם בִּי בְּהֵרָקָה  
שֶׁאֵינָה נִקְרֵאת דֵּשִׁי שֶׁיִּסְמַכֵּל בָּהּ הַיֵּטֵב, וְיִקְרָא וְיִסְמַכֵּל הִיא מִכְרִיב הַפְּרִי-יָמִיגִים בְּשִׁירָה אֲבֵרֶכֶה  
בְּמָה דְכַתֵּב דְּכָל זֶה אִם מִהְיָ תִקְוֶן אֲפֹלוּ אִם אֵין נָךְ פְּרִיזִיט לְהִדְרֵא, וְעֵין צִירָל שָׁם  
בְּתוֹת לִי. וְלִנְשִׁיט דִּמְיוֹי יָרָאָה שְׁמִיזִינִי אֵין לְהַכְחִיז בָּקָה. וְאֲכִידֵר בָּהּ בְּעוֹדֵי! בְּכִמָּה  
רִאיוֹי, וְהוּא: אִי בְּכִידֵר הִרָ" אֲסַכְסְנִידֵי שֶׁמֶךְ דִּין זֶה וְנִשַׁב מִמֶּנִּי, שֶׁזֶּה לִשְׁנֹנוּ בְּכִידֵר  
יוֹסִיף: אִם כִּתֵּב תַּפְלִין מְזוּדוֹת וְאֵת תַּלְקוֹל לְשִׁמֵי אוֹתוֹיט, נִכְוֵן שָׁם שֶׁכָּתַב הִרָ" וְיִי  
נִיזִי וְכִי. כִּי כִתֵּב הִרָ"שׁ עַד הָ"א וְקוּרֵי שְׂדֵכֵיכֵם בְּתַפְלִין לִשְׁמֵי כִּתֵּב תַּפְלֵינִי מִתְּחִיל וְכִי  
וְעֵין בְּמִגְוֵן אֲבֵרֶכֶה בְּשִׁעִיר-יִשְׁקֹן לִי שֶׁכָּכָה דְּכָל הָי, אֲפֹלוּ תִּמְנוֹק יִכּוֹל לְקוֹרְחוֹ שִׁסְל  
כִּיֹּן שְׁנִירָאָה כְּשִׁנֵי אוֹתוֹיט, וְעֵין פְּרִי-יָמִיגִים שָׁם, וְלִדְבָרֵי מִירָ"ר הִרָ" אֲסַכְסְנִידֵי וְהַשְּׁמַח  
אֲבֵרֶכֶה אִף דִּמְיוֹן נִכּוֹל לְהוֹרֵא שְׁמִיזִינִי, וְהֵנָּה מִלִּבִּי שֶׁהוּא רִחֵק גָּדוֹל מִדְּבָרֵי הַפְּגִנָּה אֲבֵרֶכֶה  
כִּמָּה שְׂאֵרֵי לְבָבוֹ, יִקְשֵׁת שְׁמִיזִינִי עֲצוּמֶה לִי דְּבָרֵי הִרָ" אֲסַכְסְנִידֵי, דִּמְיוֹן כִּי  
יָרָאָה כִּיֹּי לִזֶּה מִקְרִיִּי, וְהָאָה עֲלִי-יִכְרֹךְ שֶׁטֶם לִשְׁמֵי הַקְּרִיִּי אִם מִהְיָ תִקְוֶן וְנִשְׁכָּר אוֹתוֹיט  
שֶׁאֵינִי נִגְעִינִי שְׁלֹא הִפְסִידוּ עִקֵּר צוּרֹתַי מִהֵינִי תִקְוֶן, כִּמָּה שֶׁכָּתַב הִרָ" אֲסַכְסְנִידֵי בְּעֲצוּמִי,  
עֲלִי-יִכְרֹךְ שֶׁטֶם כִּמָּה שֶׁכָּתַב הַיִּרְיָ"ס מִתְחַלֵּץ שֶׁמֶךְ תִּרְחִיב-הִרָ"שׁ, מִיֵּטֵב קִדְשָׁת הוּא  
עֲלִי-יִכְרֹךְ מִחִיבָה וְעֲלִי-יִכְרֹךְ שֶׁכָּתַב צוּרֹתַי לִשְׁמֵי הַכֵּל, אֲסִכֵּן אִף יָרָאָה כִּיֹּי עֲלִי-יִכְרֹךְ  
שֶׁכָּתַב הִרָ" יִיזִי לִי הִתֵּקַת נִכּוֹר פְּרִיזִיט לְהוֹרֵא דֵּשִׁי שֶׁיִּסְמַכֵּל בָּהּ הַיֵּטֵב וְנִשְׁכָּר וְהוּא קִרָּאָה  
לֵאמֹר, וְאִף יִכּוֹל לְחַדוֹךְ וְלִחְלָל לְשִׁאֲנִי עֲדִי" מִיֵּטֵב וְיִשְׁיֵי שֶׁאֵינִי נִגְעִינִי, מִשּׁוֹם דְּבַעֲצִים  
הֵם בִּי אוֹתוֹיט אֲפֹלוּ כִּי לִמֵּן שְׁלֹא תִכְרֹךְ כִּיֹּיט, עֲלִי-יִכְרֹךְ יָרָאָה זֶה מִשְׁעָר הוּא מִתְּחִיל  
עֲדִי-יִכְרֹךְ, אֲפֹלוּ-כִּיֹּי אִף יָרָאָה לִזֶּה מִקְרִיִּי, וְכִלְשֵׁן קוֹל-וְחִמְרֹת לִיכָּא: אֵלֶּה דִּמְיוֹי  
דְּקִנְעַת הִרָ" אֲסַכְסְנִידֵי לִפְסִילֵהוּ אִם דְּרָקָה שֶׁכָּחֲלִיל עַד שְׁפִיךְ יָרָאָה לִשֵׁי דִּמְיוֹי  
אוֹתוֹיט, עֲלִי-יִכְרֹךְ לִי שְׁפִיר אִיכָּא מִקְרִיִּי, שְׂבַעַת הַמִּתְכַּבֵּל לִי בְּנִימָה לִזֶּה אֲחֵרֶת עֲלִי-יִכְרֹךְ

[illegible]

(קכ) פנ"ל בפסעף־קטן צה: (קכא) עין בבאור הלכה: (קכב) מגן־אברהם: (קכג) אליה רבה: (קכד) בארנו בבאור הלכה: